

Kvittering på innsendt svar på Høring - NOU 2024:17 Kommersielle og ideelle aktørers rolle i fellesskapets velferdstjenester

Saksnummer: 24/868

Sak: Høring - NOU 2024:17 Kommersielle og ideelle aktørers rolle i fellesskapets velferdstjenester

Levert: 09.01.2025 16:09

Svarstype: Med merknader

Jeg svarte som: Annen

Avsender: KS, kommunesektorens organisasjon, ks@ks.no

Kontaktperson: Mari.Trommald@ks.no

Kontakt e-post: Mari.Trommald@ks.no

Overordnet om KS' høringssvar

Kommunene har en sentral rolle som tjenesteytere og forvaltere av velferdstjenester i Norge. Hovedvekten av tjenestene som er beskrevet i NOU'en er lovpålagte oppgaver hvor kommunene er gitt ansvaret for kapasitet, kompetanse, kvalitet og innhold. Det er lang tradisjon for at kommunal og statlig sektor kjøper tjenester fra ulike private aktører, også for å oppfylle lovpålagte oppgaver. KS merker seg at det ikke bedt om synspunkter på konkrete spørsmål. Vi merker oss at utvalget er delt i tilrådingene. KS har ikke gått detaljert inn i de ulike forslagene.

Vi har følgende generelle synspunkter på forslagene i høringen:

1. Kommunene må selv beslutte om tjenester skal tilbys i egen regi eller av kommersiell eller ideell aktør, i tråd med prinsippet om lokalt selvstyre.
1. Det må foreligge grundige analyser av økonomiske konsekvenser for kommunene, herunder omstillingskostnader dersom endringer gjennomføres. Det anbefales at det gjøres sektorvise vurderinger av behov for endringer.

Lokalt handlingsrom og selvstyre

For KS er det avgjørende å ivareta prinsippet om lokal handlefrihet og selvstyre, som er fundamentalt for det kommunale ansvaret og demokratiet. Det kommunale selvstyre er grunnlovsfestet, og det fremgår av statens veileder om styring av kommunal sektor at inngrep i det lokale selvstyre må ha en god begrunnelse i sterke nasjonale hensyn. Skiftende nasjonale, politiske vurderinger i synet på private aktører kan ikke rettferdiggjøre sterke inngrep i kommunenes selvråderett og begrensninger i lokaldemokratiet.

Utvalgets flertall uttrykker at det er tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for å fase ut kommersielle aktører «hvis det er politisk ønskelig». Videre skriver flertallet følgende: «Politiske beslutninger om utfasing kan skje på nasjonalt nivå ved behandling av et lovforslag, eller gjennom mer direkte politisk styring fra regjeringen eller på kommunalt forvaltningsnivå i de tilfeller der det allerede er adgang til å velge hvem som skal utføre tjenestene», jf. utredningen punkt15.2.2.

KS mener at det må være opp til kommunene å beslutte om tjenester skal tilbys i egen regi eller av kommersiell eller ideell aktør. Kommunene må fortsatt ha frihet for valg av samarbeidspartnere, både utfra lokale tjenestebehov og lokalpolitiske vurderinger, jf. det kommunale selvstyret. Herunder bør kommuner stå fritt til å velge hvilken tilbyder de mener best kan ivareta ulike brukeres behov for tjenester, i lys av den private aktørens

kompetanse, kvalitet og andre forhold. Utvalgets flertall foreslår å «Innføre forbud mot å kjøpe tjenester til enkeltpersoner i spesielt sårbare situasjoner gjennom anskaffelser». Vi viser i den sammenheng til at det er mange kommuner som benytter anskaffelser til enkeltpersoner der hvor det må ivaretas spesielle behov innenfor samfunnsvern, psykisk helse, eller andre utfordringer, og hvor det er vanskelig å skaffe kompetanse i egen kommune. Eventuelle rettslige uklarheter bør avklares med veiledning, og ikke i form av et lovbestemt forbud.

Utvalgets flertall foreslår å igangsette et arbeid med å utrede en lov om offentlig støtte til «ikke-økonomiske tjenester av allmenn betydning». Finansiering av slike tjenester vurderes i dag å ligge utenfor statsstøttereguleringens forbud. I likhet med utvalgets mindretall ser vi følgelig ikke behov for et lovarbeid om dette. Eventuell rettslig usikkerhet knyttet til handlingsrommet bør etter vårt syn i stedet avklares i form av veiledning.

Veiledning

Utvalget uttrykker at det er tilstrekkelig kunnskapsgrunnlag for «å utfase kommersielle velferdstilbydere, dvs. modell 1 og 2, hvis det er politisk ønskelig». Modell 1 omhandler imidlertid offentlig egenregi, hvor også ideelle aktører utfases. Vi påpeker derfor at kommunene bør stå fritt til å velge et samarbeid også med ideelle aktører, dersom man etter en lokal vurdering finner dette formålstjenlig. Dette gir rom for en lokal demokratisk beslutning om å sikre et visst mangfold eller tjenester eller at den private aktøren har en bestemt profil, eksempelvis i barnehagesektoren. Adgangen til å prioritere ideelle fremfor kommersielle aktører er imidlertid ikke bare et politisk spørsmål, jf. sitat fra flertallet over «hvis det er politisk ønskelig».

Det hersker i dag en betydelig rettslig usikkerhet knyttet til hvilket handlingsrom anskaffelsesregelverket gir for å reservere kontrakter for ideelle aktører. Som oppdragsgiver etter anskaffelsesregelverket kan kommunene, på nærmere angitte vilkår, tilrettelegge for at kun ideelle aktører får delta i konkurranser om helse- og sosialtjenester. Vilårene for en slik reservasjonsadgang må tolkes i tråd med nyere rettspraksis fra EU og EFTA-domstolen. Det verserer nå en sak mellom Oslo kommune og Stendi og Norlandia Care for norske domstoler.

I tingretten ble Oslo kommunen dømt for å ha utestengt kommersielle aktører i konkurransen om sykehjemsplasser. Tingretten henvendte seg til EFTA-domstolen for en rådgivende uttalelse i saken. Ankeforhandling i Borgarting lagmannsrett fant sted for kort tid siden.

Vi kan ikke se at utvalgets flertall tar høyde for denne rettslige usikkerheten, når det konkluderes med at kommersielle aktører kan utfases dersom det er politisk ønskelig. Utredningen foreslår at «Enkeltkommuner og statlige etater som ønsker å prioritere ideelle velferdsaktører ved bruk av anskaffelsesregelverket får nasjonal bistand».

DFØ står i dag, som statens fagorgan for blant annet offentlige innkjøp, for mye av veiledningen til offentlige innkjøpere. KS støtter at DFØ fortsetter dette veiledningsarbeidet og at det utarbeides oppdaterte veiledere også for

helsesektoren.

Økonomi og konsekvensvurderinger

Utvalget skriver selv at de ikke har utredet de økonomiske konsekvensene av forslagene som de har lagt frem. KS forutsetter at det gjøres grundige analyser av økonomiske konsekvenser for kommunene, herunder omstillingskostnader dersom endringer gjennomføres. En utfasing av kommersielle aktører vil ha betydelige konsekvenser for kommunenes mulighet for å levere lovpålagte tjenester, og for effektiv ressursbruk i sektoren. Vi anbefaler at det gjøres sektorvise vurderinger.

Alle svar må gjennom en manuell godkjenning før de blir synlige på regjeringen.no.